

EBRD COVID-19 Dayanıklılık Çerçevesi - Yerel Çevresel ve Sosyal Değerlendirme Eğitim Programı

PK8 - Kültürel Miras - ÇSDD Rehber Dokümanı

Giriş

PK8 kapsamında kültürel mirasın bugün ve gelecek nesiller için korunmasının önemi kabul edilir. Hem somut hem de somut olmayan kültürel miras önemli varlıklardır ve kültürel kimliğin ve adetlerin sürekliliğinin ayrılmaz bir parçasıdır.

PK8, yürürlükteki uluslararası sözleşmelere ve diğer belgelere uygun şekilde hazırlanmıştır. PK8, Proje uygulama düzeyinde tüm tarafların, yasa ve yönetmelikler ile ev sahibi ülkeler tarafından onaylanan ilgili uluslararası anlaşmalar ve sözleşmeler kapsamındaki yükümlülüklere uymak zorunda olduğunu kabul eder. Bu yasa ve yönetmelikler kültürel mirası veya antik eserleri, planlama veya inşaat ruhsatlarını, koruma alanlarını, korunan alanları, yerleşik mirası veya yerli halkların kültürlerinin korunmasını kapsayabilir (PK7 rehberlik dokümanına bkz).

Tek bir projenin spesifik özelliklerinden bağımsız olarak, herhangi bir Çevresel ve Sosyal Durum Değerlendirmesinin genel amacının aşağıdakiler olduğuna dikkat edilmelidir:

- Müşterinin mevcut faaliyetleriyle ve teklif edilen Projeye ilişkili, önemli olma potansiyeli taşıyan, mevcut ve gelecekteki olumsuz çevresel ve sosyal etkileri belirlemek ve değerlendirmek;
- yürürlükteki yasalara ve EBRD'nin Çevresel ve Sosyal Politikasına (2019) uygunluğu değerlendirmek;
- olumsuz etkileri önlemek veya en aza indirmek ve azaltmak için gerekli tedbirleri belirlemek; ve
- Projenin ve mevcut faaliyetlerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğini artıracak olanlar dahil olmak üzere potansiyel çevresel ve sosyal fırsatları belirlemek.

ÇSDD süreci, Projenin ölçeği ve büyüklüğünün yanı sıra Projeye ilişkili çevresel ve sosyal riskler ve etkilerle orantılı olmalıdır. ÇSDD'de, Müşterinin faaliyetlerinin, Projenin ve proje döngüsünün ilgili aşamalarının (örneğin inşaat öncesi, inşaat, işletme ve hizmetten çıkarma veya kapatma ve eski haline döndürme) tüm doğrudan ve dolaylı çevresel ve sosyal etkileri ve sorunlar bütüncül bir şekilde ele alınacaktır.

EBRD PK8 ile ilgili olarak aşağıdaki tanımları kullanır:

Somut kültürel miras, taşınabilir veya taşınmaz objeler, alanlar, yapı grupları, bunlarla ilişkili kültürel veya kutsal alanlar ve arkeolojik, etnolojik, paleontolojik, tarihi, mimari, dini, estetik veya diğer kültürel öneme sahip doğal özellikler ve manzaralar anlamına gelir.

Somut olmayan kültürel miras, toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanıdıkları ve nesillerden nesillere aktarılan uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi ve beceriler anlamına gelir.

PK8'e ilişkin rehberlik ÇSDD kapsamındaki üç görevin her biri için sunulmaktadır:

Görev 1 - Mevcut belgelerin gözden geçirilmesi

Aşağıdaki belgeler gözden geçirilmek üzere Müşteriden talep edilmelidir:

- Müşterinin çevresel ve sosyal yönetim politikası (bu politika, kültürel mirasla ilgili politikalarının ayrıntılarını içerebilir);
- çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi raporları;
- planlanan Proje yerlerinin, özellikle de kazı, yıkım yerlerinin, zemin temizliği yapılan ve mevcut tesislerin taşındığı yerlerin haritaları
- arkeolojik/kültürel mirasa dair mevcut durum değerlendirme raporları;
- kültürel miras yönetim planı; ve
- rastlantısal olarak çıkarılan buluntulara ilişkin prosedür.

Görev 1 sırasında alınan tüm belgelerin incelenmesinden sonra, temin edilen materyallerdeki boşluklar dikkate alınarak bir soru listesi hazırlanmalıdır. Bu eğitim programında Modül 1'de sunulan 'Görev 1 Temel Bulgular' formatını kullanın.

PK8 Koşulu	Dikkate alınacak konular
Müşteri çevresel ve sosyal değerlendirmenin erken bir safhasında, kültürel mirasın Projeden olumsuz etkilenip etkilenmeyeceğini belirleyecek ve herhangi bir rastlantısal buluntu çıkarılması olasılığını değerlendirecektir.	Yeni arazi alımı, kazı, deniz dibi taraması, denizde tesisat yapılması gerekiyorsa Müşteri tarafından tutulan ya da bir devlet dairesi tarafından görevlendirilen bağımsız bir uzman tarama çalışması (veya başka tür bir değerlendirme) yapmış mı?
Müşteri bunu yaparken, ilgili makamlara, uzmanlara, yerel topluluklara ve diğer paydaşlara uygun şekilde danışacaktır.	Tarama çalışması sırasında, höyüklerin, mezarlıkların, savaş kalıntılarının (patlamamış mühimmat dahil), batık gemilerin, deniz arkeolojisinin bulunması ihtimali dikkate alınmış mı?
	Tarama çalışması masa başında mı yürütülmüş yoksa bir saha ziyareti yapılmış mı?
	Tarama çalışması yakın zamanda mı yapılmış, yoksa mevzuattaki, Projenin yerindeki ya da tasarımındaki değişikliklerden ya da son dönemde yapılan arkeolojik keşiflerden dolayı güncellenmesi gerekiyor mu?
	Hem somut hem de somut olmayan kültürel miras değerlendirilmiş mi?
	Tarama çalışması sırasında, etkilenen topluluklar gibi paydaşlara, Projenin yerel olarak değerli kültürel mirası etkilemesi olasılığı konusunda danışılmış mı?
	Tarama çalışmasında ilgili tüm paydaşlar ve etkilenen insanlar değerlendirilmiş mi? <i>NOT: küresel veya yerel dinlerin takipçileri, gelenekleri veya dilleri tehdit altında olan azınlık etnik grupları ve diğerleri olabilir.</i>
	Bu çalışma, Proje tasarımının erken bir safhasında mı yapılmış?
	Tarama çalışmasındaki bulgular nedeniyle Proje yerinde (Proje sahasının sınırlarını veya düzenini değiştiren) veya tasarımında herhangi bir değişiklik yapılmış mı?
	Tarama çalışmasında, Projede rastlantısal buluntu çıkarılması olasılığını yansıtan bir ifade var mı?

PK8 Koşulu	Dikkate alınacak konular
Değerlendirme sürecinde, mevcut durum tespit edilecek ve Projenin kültürel miras açısından getirebileceği riskler ve etkiler belirlenecektir.	Müşteri kültürel miras açısından geçerli ulusal yasaları ve yerel yasaları açıkça tanımlamış mı? Olası etkilerin değerlendirilmesine ve etki azaltma tedbirlerinin belirlenmesine tanınmış uzmanlar ve yerel topluluklar katılmış mı? Gerekirse kültürel mirasla ilgili hassas verileri gizli tutmak için bir mekanizma var mı?
Müşteri, kültürel miras üzerindeki etkileri etki azaltma hiyerarşisine ve iyi uluslararası uygulamalara uygun olarak ele almak için etki azaltma tedbirleri oluşturacak ve uygulayacaktır.	Müşteri, tarama çalışmasının bulgularına veya mevcut diğer bilgilere dayanarak projenin yerini veya tasarımını değiştirmiş mi? Müşteri, kültürel miras üzerindeki etkileri önlemek ve en aza indirmek için makul tedbirler almış mı?
Değerlendirme sonucunda, Projenin kültürel mirasla ilişkili maddi riskler ve etkiler içerebileceğinin belirlenmesi durumunda, Müşteri, gereken şekilde bir kültürel miras yönetim planının hazırlanmasına yardımcı olması için kültürel miras uzmanından/uzmanlarından faydalanacaktır.	Müşterinin belgeleri arasında, etki azaltma tedbirleri ve sonuç göstergeleri ile birlikte bir kültürel miras yönetim planı yer alıyor mu? Müşteri, bu planın uygulanması için gerekli kaynaklara sahip mi? Kültürel miras uzmanları, kültürel miras yönetim planının hazırlanmasında yer almış mı?
Müşteri, Projenin yapımı sırasında beklenmedik bir şekilde rastlanan ve somut kültürel miras olarak tanımlanan buluntuların yönetimine ilişkin hükümlerin oluşturulmasını ve sözleşmelere uygun şekilde dahil edilmesini sağlayacaktır.	Müşterinin rastlantısal çıkarılan buluntulara ilişkin bir prosedürü var mı ve yükleniciler yasal olarak prosedüre uymak zorunda mı? Bu prosedür, rastlantısal bir buluntunun çıkarılmasından sonra çalışmayı durdurma ve ilgili yetkilileri bilgilendirme zorunluluğunu içeriyor mu? Bu prosedürde, görevlendirilmiş ve nitelikli bir uzman tarafından bir değerlendirme yapıncaya ve ilgili paydaşlarla yakın bir işbirliği içinde ne yapılacağına karar verilene kadar Müşterinin herhangi rastlantısal buluntuyu bozmayacağı (izinsiz erişimi önlemek için o alanın emniyete alınması dahil) belirtilmiş mi? Müşteri, rastlantısal buluntulara ilişkin prosedürün uygulanması konusunda nasıl bir eğitim vermiş? <i>NOT: Müşterinin sahip olduğu eğitim kayıtlarını talep edin ve kontrol edin, çünkü böyle bir eğitim verildiyse bu kayıtlar mevcut olmalıdır.</i>

PK8 Koşulu	Dikkate alınacak konular
Projenin yasal yollarla ya da başka etkili yollarla korunan ve/veya uluslararası hükümetler tarafından tanınan ya da ulusal hükümetlerce tanınması teklif edilen kültürel mirası olumsuz etkileme olasılığı varsa, Müşteri bu tür etkiler yaratmaktan kaçınmanın yollarını arayacaktır.	Proje aşağıdakilerden a) yasal veya başka etkili yollarla korunan ve/veya uluslararası ölçekte tanınan; veya b) gelecekte koruma altına alınabilecek bir alanda mı yer alıyor? Yanıt Evet ise, kültürel mirası bozmaktan kaçınmak mümkün mü? Kaçınmak mümkün değilse, Proje hala gerekli tüm taahhütlere uyabilecek mi? Kültürel miras alanı olarak kabul edilen alana ilişkim tüm paydaşlarla Proje tasarımının erken bir safasından itibaren istişarede bulunulmuş mu? Projede, koruma altındaki alanların statüsünü güçlendirecek programları uygulama fırsatları araştırılmış mı?
Bir Proje yerel toplulukların geleneksel yaşam tarzlarını oluşturan kültürel kaynaklarının, bilgisinin, yeniliklerinin veya uygulamalarının ticari amaçlarla kullanılmasını içeriyorsa, Müşteri bu toplulukları (i) ulusal hukuk kapsamındaki hakları, (ii) teklif edilen ticari geliştirmenin kapsamı ve doğası ve (iii) söz konusu geliştirmenin muhtemel sonuçları hakkında bilgilendirecektir.	Projede kültürel kaynakların ve kültürel özelliklerin ticari amaçlarla kullanılması söz konusu mu? Yanıt Evet ise, ilgili topluluklara hakları, teklif edilen ticari gelişmenin kapsamı ve bu gelişmenin olası sonuçları hakkında bilgi verilmiş mi?
Müşteri, Projeden etkilenen taşınır kültürel miras öğelerinin hırsızlığa ve kaçakçılığa karşı korunması için gereken tedbirleri alacak ve bu tür faaliyetleri ilgili makamlara bildirecektir.	Taşınabilir kültürel miras Proje alanında veya yakınında mı yer alıyor? Yanıt Evet ise, Projeden etkilenen, taşınabilir kültürel miras öğelerinin hırsızlığa ve kaçakçılığa karşı korunmasına yönelik tedbirler alınmış ve Proje personeline anlatılmış mı?

Görev 1 sırasında alınan tüm belgelerin incelenmesinden sonra, temin edilen materyallerdeki boşluklar dikkate alınarak bir soru listesi hazırlanmalıdır. Bu eğitim programında Modül 1'de sunulan 'Görev 1 Temel Bulgular' formatını kullanın.

Görev 2 - Saha ziyareti ve görüşmeler

Saha ziyareti ve yapılan görüşmeler, Görev 1 sırasında hazırlanan soru listesini tartışmak için bir fırsat olarak kullanılmalıdır. Görev 2 sırasında aşağıdakilerle görüşmeniz gerekebilir (bu toplantılar önceden organize edilmelidir):

- **Proje Direktörü-** ziyaretinizin amacını ve kapsamını kısaca anlatın, görüşmeniz gereken diğer müşteri temsilcileriyle görüşmeyi talep edin ve genel destekleri için onlara teşekkür edin; ve
- **Proje Yöneticisi veya Çevresel ve Sosyal Yönetici** - kültürel miras taramasının bulguları ve Müşterinin kültürel mirasın korunmasına yönelik genel yaklaşımı hakkında konuşun.

NOT: Aşağıdaki soruların Projenin mevcut durumunu yansıtacak şekilde değiştirilmesi gerekebilir.

Proje Yöneticisi veya Çevresel ve Sosyal Yönetici ile yapılacak görüşme

Görev 1 sırasında oluşturulan soru listesini netleştirmek için Proje Yöneticisi veya Çevresel ve Sosyal Yönetici ile görüşülmelidir. Bu toplantı sırasında aşağıdaki sorular sorulabilir:

1. Proje alanındaki kültürel mirası belirlemek için hangi etütler veya araştırmalar yapıldı?
2. Bunları kim gerçekleştirdi ve bu faaliyetler sahada mı masa başında mı yapıldı?
3. Kültürel miras üzerindeki olası etkileri önlemek veya azaltmak için ne gibi önlemler alındı?
4. Çalışanları ve yüklenicileri rastlantısal buluntu çıkarma olasılığı ve rastlantısal buluntu prosedürü hakkında bilgilendirmek için nasıl bir eğitim verildi?
5. Bugüne kadar rastlantısal çıkarılan bir buluntu oldu mu? Yanıt Evet ise bu buluntular neydi?
6. Buluntunun çıkarılmasından sonra yapılanları anlatın.
7. Projede tespit edilen ve Projeden etkilenebilecek önemli somut olmayan kültürel miras kaynakları var mı? Yanıt Evet ise, bunlar nasıl korunuyor?
8. Bir devlet kurumundan ya da başka bir kuruluştan, kültürel miras üzerindeki potansiyel etkilerle ilişkili bir görüşmeniz oldu mu ya da bir şikayet aldınız mı?

İlave Görüşmeler

Projenin ölçeğine ve büyüklüğüne ve kültürel miras üzerinde önemli etkilerin ortaya çıkma olasılığına bağlı olarak, aşağıdakilerle bir dizi görüşme yapılması gerekebilir:

- Projenin kültürel miras üzerindeki potansiyel etkilerini tartışmak ve Projenin tasarımı ve uygulanması sürecine ne ölçüde dahil olduklarını ve katılımlarını araştırmak için **Kültürel mirastan sorumlu ilgili hükümet yetkilileri**
- Projenin kültürel miras üzerindeki etkilerine ilişkin görüş ve düşüncelerini öğrenmek ve sürece ne ölçüde dahil olduklarını anlamak için kültürel miras çıkarlarını temsil eden, koruyan veya bunlardan yararlanan çeşitli grupların **temsili örnekleme**; ve

- Yerel olarak değerli somut veya somut olmayan kültürel mirası anlamak ve etkilerin değerlendirilmesi sırasında bu kültürel mirasın dikkate alınıp alınmadığını kontrol etmek için **yerel toplulukların üyeleri**.

Bu toplantı sırasında aşağıdaki sorular sorulabilir:

1. Kültürel miras üzerindeki olası etkileri tartışmak için Müşteri ilk olarak sizinle ne zaman temasa geçti?
2. Yerel bilgi ve uzmanlığınıza bağlı olarak Projenin kültürel mirası etkilemesini önlemek ve bundan kaçınmak için yapılan tartışmalara katıldınız mı?
3. Müşteri, etkilerin ilk taranması sırasında bilgi ve uzmanlığınıza başvurdu mu?
4. Sizce Proje alanında önemli kültürel miras alanları var mı?
5. Topluluğunuz veya topluluk içindeki bireyler için önemli olan ve nesilden nesile aktarılan uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi ve beceriler var mı?
6. Sizce, Proje ulusal yasalara ve düzenlemelere uyacak mı?
7. Projenin etki azaltma ve izleme tedbirleri hazırlanırken katkıda bulundunuz mu?
8. Sizce, Müşteri inceleyip, yorum yapmanız için gerekli belgeleri sağlama konusunda şeffaf davrandı mı?
9. Görüşme bitmeden önce dile getirmek istediğiniz başka bir şey var mı?

Edinilecek Proje arazilerinin ve Projedeki diğer alanların incelenmesi

Saha ziyareti sırasında, edinilecek arazi ve kültürel mirasın korunmasıyla ilgili diğer yerler incelenmelidir. Projeye bağlı olarak, inşaat çalışmalarının devam ettiği veya gelecekte yapılmasının planlandığı alanlar, Projenin etki alanındaki bilinen kültürel miras yerleri ve ilişkili tesislerin incelenmesi gerekebilir. Bir kültürel miras uzmanının saha ziyaretine katılması gerekebilir.

Toplulukların kültürel mirası nasıl kullandıklarını anlamaya özellikle dikkat edilmelidir zira bu yerlere erişim kısıtlamaları çok sayıda insanı etkileyebilir.

NOT: Ayrılmadan önce EBRD'nin PK8 kapsamındaki temel koşulların karşılandığından emin olmak için arka sayfadaki kontrol listesini doldurun.

Görev 3 - EBRD formatını kullanarak analiz ve raporlama yapma

Görev 1 ve 2'nin bulgularının, EBRD'nin bu eğitim programında 3 numaralı Modülde yer alan Raporlama Çerçevesine uygun şekilde sunulması gereklidir.

Toplanan verilerin analizi sırasında aşağıdakileri göz önünde bulundurun:

- Müşteri, kültürel mirası tanımlamak; kültürel miras üzerindeki etkilerin alternatif Proje tasarımları ile nasıl önlenebileceğini veya en aza indirgenebileceğini araştırmak için yeterli çaba göstermiş mi?
- Yükleniciler rastlantısal buluntu çıkması olasılığından ve rastlantısal buluntu prosedüründen haberdar mı?
- Müşteri, kültürel miras üzerindeki tüm potansiyel etki kaynaklarını tanımlamış mı? *NOT: bu etki kaynakları şunları içerebilir; gürültü, zemin titreşimi, yapay*

aydınlatma kullanımı, çit gibi erişim kısıtlamaları, taşkın, zaten tehdit altında olan, belirli somut olmayan kültürel mirasa sahip etnik toplulukların parçalanması vs.

- Paydaş katılım faaliyetleri yeterli ölçüde yürütülmüş mü? Başka hükümet yetkilileri, sivil toplum grupları veya yerel topluluklar dahil edilmesi gerekiyor muydu?
- Müşteri, kültürel mirası korumak için sağlıklı izleme faaliyetleri tesis etmiş mi?
- Gelecekte kültürel miras üzerindeki (gerçek ya da algılanan) etkiler nedeniyle Projenin ertelenme potansiyeli nedir?
- Kültürel mirasın yeterince korunmasını sağlamak için ek çalışmalar yapılması gerekiyor mu?

EBRD COVID-19 Dayanıklılık Çerçevesi - Yerel Çevresel ve Sosyal Değerlendirme Eğitim Programı

PK8 - Kültürel Miras - ÇSDD Kontrol Listesi

Lütfen tüm işlemlerin tamamlandığını onaylayın		Evet / Hayır
<i>Arazi edinimiyle ilgili mevcut belgeler</i>		
8.1	Mevcut tarama çalışmalarının kopyaları, mevcut durum araştırma raporları, değerlendirme raporları, rastlantısal buluntulara dair prosedür ve (varsa) kültürel miras yönetim planı gözden geçirildi.	
<i>Kültürel miras üzerindeki etkilerin önlenmesi ve en aza indirilmesi</i>		
8.2	Müşterinin kültürel miras üzerindeki etkileri önlemek ve en aza indirmek için gösterdiği çaba hakkında konuşuldu.	
<i>Etkilerin değerlendirilmesi</i>		
8.3	Projede somut ve somut olmayan kültürel mirası etkileyebilecek farklı kaynaklar kontrol edildi ve Müşteri ile bu konu hakkında görüşüldü.	
<i>Etkileri yönetme</i>		
	Varsa, kültürel miras yönetim planı alındı ve kontrol edildi.	
8.4	Yüklenicilerin rastlantısal olarak çıkarılan buluntulara dair prosedür hakkında nasıl eğitildiklerine dair Müşteri ile görüşüldü.	
8.5	Rastlantısal bir buluntunun çıkarılmasından sonra yapılacaklar konusunda Müşteri ile görüşüldü.	